СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXI. | Число 32. | Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 7. лютого, 1923. | VOL. XXXI. | No. 32. | Jersey City, N. J., Wednesday, February 7, 1923. | THREE CENTS

ЗА 5 ДНІВ

КІНЧИТЬСЯ ЗБІРКА НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ!

Українські громади: Візьміться сейчас до діла, щоб виконати сей народній обовязок, який на Вас полягає!

Поспішіться, аби до 12-ого лютого с. р. довершити 30,000-ний Фонд!

ВЕЛИКИЙ КРАВЕЦЬКИЙ СТРАЙК В НЮ ЙОРКУ ПОРІШЕНИЙ

НЮ ЙОРК, 5. лютого. — Предсідателі яких 2,000 кравецьких шап рішили на своїм зібранню у Вебстер Гол зарядити сейчас генеральний страйк яких 30,000 робітників та робітниць, занятих виробом жіночої одежі.

Страйк має початися завтра о 10. годині рано. Одиноким, що тепер моглоби запобігти страйкови, се рішенне товариства фабрикантів привернути робітникам назад 44-годинний робочий тиждень.

Боси, однак, в той самий час відбули свої збори і на них порішили обстоювати далі 48-годинний тиждень праці. З огляду на се страйк цілком певний.

ПРОЕКТИ ДАЛЬШОГО ОБМЕЖЕННЯ ІМІГРАЦІЇ

ВАШИНГТОН, 5. лютого. — Іміграційний комітет палати послів приняв нині нову резолюцію в справі іміграційного закона.

Після сеї пропозиції не мається допускати зовсім до Злучених Держав Японців, Китайців та Індусів з низчих каст (суспільних верстов) та мається обнижити на половину обовязуючі дотепер річні квоти імігрантів з поодиноких країв Европи. Мається се зробити в той спосіб, що допускати мається на будуче 2 процент натуралізованих уроженців з кождого краю, які вже були тут в 1890. році.

Рівночасно пропонується, аби завести надаванне пашпортів імігрантам на тамтім боці океану.

ЗАХОДИ КОЛО ОБМЕЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ВЕТА НАЙВИСШОГО СУДУ

ВАШИНГТОН, 5. лютого. — Сенатор Бора вніс в конгресі проект закона, після котрого сімох судів на 9 членів Найвисшого Суду Злучених Держав малиби заявитися згідно проти конституційности якогось закона, ухваленого конгресом, заким сей закон справді мавби уважатися за противний конституції та бути уневажненим.

Републиканський конгресмен з Висканзин знов запропонував в палаті послів, аби конгрес мав право через дві-треті голосів уневажнювати вето Найвисшого Суду Злучених Держав.

БОРОТЬБА ЗА КУ-КЛАКС-КЛЕН

НЮ ОРЛІНС, Луизіяна, 5. лютого. — Губернатор стейту Луизіяна, Паркер, став предметом нечисленних напастий, листовних та газетярських, від коли він рішився перевести слідство в справі діяльности потайної організації Ку-Клакс-Клена.

Недавно проти нього піднесено закид, що нюйорський мейор Гайлен платив йому кошти сього слідства. Каже який Джеймс Джансон з Овкдейл, Луизіяна, що Паркер дістав від Гайлена 40,000 долярів та обіцянку на 400,000 долярів під умовою, що знищить Ку-Клакс-Клена в Луизіяні.

Паркер сейчас вислав до Джансона листа зі завізванием явитися перед судом та доказати свої закиди, але овкдейлська почта звернула письмо з допискою, що в місцевости нема ніякого Джансона.

РОБІТНИЧА ЗАПЛАТА НА ЗАЛІЗНИЦЯХ ОСТАЄТЬСЯ ТА САМА

ШИКАГО, Илинойс, 5. лютого. — Зелізнича Робітнича Рада Злучених Держав розбирала нині ряд справ про відношення робітників до підприємств на американських зелізницях та видала в тій згляді кілька важних рішень. Наперед рішила вона просьбу 17 головних та 9 побічних зелізничих ліній, котрі просили о зниженне робітничої заплати своїх робітників на будуче аж десь по 1. жовтня 1923. року. Рада заявилася проти такої знижки. Наслідком рішення робітнича заплата для робітників на поїздах, стаціях та лініях певно остане та сама через цілий слідуючий рік.

Другою справою було питанне числа пічкурів на великих льокомотивах. Юнія саме пічкурів просила Раду приказати зелізницям наймати по двох пічкурів на всі великі зелізничі машини. Рада відложила рішенне на неозначений час.

Другі знов юнії домагалися, щоби Рада признала їм право до робітничої заплати за весь час, як зелізничий робітник находиться поза домом, хочби й він в даний час не був на роботі при зелізниці. Рада відложила рішенне до слідуючого жовтня.

ЧИСЛО ВИПАДКІВ ІНФЛЮЕНЦИ В НЮ ЙОРКУ ЗРОСТАЄ

НЮ ЙОРК, 5. лютого. — Міський уряд здоровля знов видав публичну осторогу перед занедбуванием простуд, звертаючи увагу населення міста на зріст числа випадків інфлюенци та запалення легень при рівночаснім зрості смертий від обох недуг.

ПРОТЕСТ КОНГРЕСМЕНІВ ПРОТИ ВМІШУВАННЯ ВІЙСКОВОЇ ВЛАДИ В ЦИВІЛЬНІ СПРАВИ

ВАШИНГТОН, 3. лютого. — Ряд конгресменів виступав проти діяльности так званого інформаційного департаменту при армії.

Дебату розпочав конгресмен Гаделстови з Алабами, котрий прочитав лист одного вашінгтонського поручника до шерифів та других цивільних урядників декотрих західних стейтах, в котрім автор звертав увагу урядників на діяльність таких організацій як Американська Федерація Праці, зелізничі юнії, організацію ветеранів великої війни та Промислових Робітників Світа. Гаделстови протестував проти такого поступовання офіцира. Конгресмен Блентон з Тексас обороняв офіцира, що він слідить за всіми, що хочуть змінити форму правління. Конгресмен Лайнбергер обороняв федерацію Праці, але нападав на Ай, Даблю Даблю. За те соціяліст Лондон звертав увагу, що вмішуванне військових офіцирів в політику скоро підорве всі основи американської форми правління.

ХОЧУТЬ РОЗВЯЗАТИ АНТИ-САЛУНОВУ ЛІГУ

ОЛБАНІ, Ню Йорк, 5. лютого. — Нюйорський асемблімен Кювилер вніс в стейтовій легіслятурі резолюцію, щоби судовий комітет легіслятури розслідив діяльність Анти-Салунової Ліги стейту Ню Йорк та розвязав її, коли в її діяльности найдеться протизаконні вчинки.

Тимчасом слідство нюйорського стейтового прокуратора проти Ліги поступає вперед. Прокуратор назначив на завтра переслуханне Андерсона, головного махера Ліги.

БОЛЬШЕВИКИ ІНТРИГУЮТЬ МЕЖИ ЯПАНОМ А АМЕРИКОЮ

МОСКВА, 5. лютого. — Декотрі большевицькі газети зовсім не криють ся з тим, що большевицький уряд уділив одній американській нафтовій компанії концесії на острові Сахаліні, котрий тепер находиться ввесь під японським зарядом, не нащо инче, як на те, щоби нацькувати Япан проти Америки.

Тепер большевицькі газети хваляться, що поступок уряду мав бажаний вислід, бо японські газети справді почали виступати проти Американців.

ТУРЕЦЬКО-МОСКОВСЬКЕ НЕПОРОЗУМІННЄ

МОСКВА, 5. лютого. — Большевицький орган „Правда" поміщує статтю, в котрій грозить Туркам зірваннем з ними всяких зносин, як вони виконають присуд смерти на недавно пійманих комуністичних агітаторах.

БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ ПРИЯТЕНЬ МАЄ НОВИЙ ОХЛАП

МОСКВА, 5. лютого. — Московський большевицький уряд найшов новий „джаб" Билови Гейвудови, котрий в Злучених Державах був провідником Промислових Робітників Світа, а потім втік на Сибіри недоладно так звану Кузбазьку кольонію. Має він вести серед Американців агітацію за збиранням землі в Росії (чи не Україні?).

СМЕРТЬ ВИДНІЙШОГО УКРАЇНЦЯ

Юліян Січинський емерит. директор домен і лісів і член управи многих українських інституцій видний член львівської громади помер у Львові дня 9. січня в 72 році життя.

УМОТИВУВАННЯ ПРИСУДУ СМЕРТИ НА НЕВЯДОМСКОГО

Оноді доручено убийникови Нарутовіча Невядомскому мотиви присуду, в яких кажеться, що Невядомскі доконуючи злочину допустився наскрізь анархістичного вчинку, який міг при теперішньому становищі Польщі, при недотачі внутрішньої консолідації, викликати загальну анархію в краю. Крім цього Невядомскі, маючи змогу заманіфестувати своє становище в спосіб допускаємий конституцією, не пошанував її, доконуючи атентату на маєстат польської републики, в особі її президента.

ПЕРЕХИТРИВ БАНДИТА

На вертаючого оноді з Ракшави Йосифа Ожога напав під лісом „Дуброва" якийсь бандит і під загрозою ужиття оружя, зажадав виданя гроший. Переляканий Ожог витягнув портфель, в якому було 15,000 мп. і віддав бандитови зі скромною просьбою, поділитися з ним тою готівкою. Невмолимий бандит не дався намовити на спілку і відійшов до своєї гаври, не перешукавши кишень Ожога, який кромі тих 15,000 мав іще 160,000 мп., які він в той спосіб спас перед вовчою захланністю бандита.

ПІЛСУДСКІ ПРО МЕТОДИ ПОЛІТИЧНОЇ БОРОТЬБИ В ПОЛЬЩІ

„Курієр польскі" поміщує друге інтерву з Пілсуским. Пілсудскі навязуючи до свого висказу, що брехня є підставою політичної думки в Польщі, говорив: „Не кажу, що це явище є загальне, і що ціла Польща будує свої політичні погляди на брехні. Та всетаки це явище є настільки поширене в Польщі, що сплітка, жарт, чи видумка можуть мати в нас незвичайну суггестивну силу так серед освічених, як і неосвічених кругів громадянства. З цим явищем я стрічався як начальник держави. Заінтересування моєю особою проявлялося якраз у поширюванню такої безлічи брехливих а смішних видумок про мене, що це дає мені повне право говорити, що брехня є часто поважною підставою політичного думання у нас". Тут Пілсудскі навів ряд таких сплетень як ось: що він буцім-то зарядив був мобілізацію підчас крізи кабінету Поніковского, що він буцім-то втік із Варшави підчас наступу большевиків, що буцім-то здобував Вільно, щоб стати великим князем литовським, що він буцім то несе на собі вину за затяжність війни в Східній Галичині о Львів, хоч винен у цьому випадку той, хто з досконало виеквіпусаними військами сидів у Франції підчас того, як Львів боронили безбройні й незорганізовані добровольці. „Вісю політичних понять 1918 р. був льогічний абсурд і неморалька політична думка, яка намагалася затерти почуття відвічальности, без якого всяка будова держави нетрівка. Всі ці факти доказують легкість, із якою в нас приймається брехню за підставу політичної думки і політичних осудів про людий та події. В таких умовах легко створити положення, в якому всяка річева аргументація є незвичайно тяжка".

ЛІКВІДАЦІЯ ВАРШАВСЬКОЇ СОВІТСЬКОЇ МІСІЇ

В близчі дні в звязку з загальною ліквідацією окремих українських совітських представництв має бути переведена ліквідація українського варшавського посольства. Україну буде репрезентувати російське посольство. Шумський в наслідок цього виїздить з Варшави.

СТАРАЮТЬСЯ ВОСКРЕСИТИ ЛОЗАНСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ

ПАРИЖ, 5. лютого. — Французький уряд дістав від Бомпарда, голови французької дипльоматичної делеґації на лозанській конференції, вістку, що він говорив з Ісметом Пашою по зірванню конференції, а перед його виїздом до Ангори, та довідався від нього, що Турки готові зречися деяких своїх домагань, передовсім домагання знесення капітуляцій (судів для чужинців в Туреччині).

Наслідком сеї вістки французький уряд має ще надію відновити лозанську конференцію. З тим наміром він віднісся до англійського уряду.

СТРАЙК НІМЕЦЬКИХ МАЙНЕРІВ В ОКРУЗІ САР

ПАРИЖ, 5. лютого. — Німецькі майнери в копальнях вугля в басені Сар, котрими заряджує Франція на основі версайського договору, вийшли нині на страйк.

Причиною страйку було невдоволенне з робітничої заплати. В сій справі вже від довшого часу велися переговори межи провідниками робітничих юній та представниками Ліги Народів в басені Сар. Нарешті робітники, обурені проволіканнем справи, покинули роботу.

Доперва як робітники рішилися на страйк, французький уряд запропонував їм подвоєнне заплати, нащо робітники згодилися вернути до роботи лишень тоді, як уряд загарантує їм заплату, за яку вони будуть могти дістати тільки добра, кілько могли дістати за свою заплату перед війною.

ЕСЕНСЬКА ПОЛІЦІЯ ГРОЗИТЬ СТРАЙКОМ

ЕССЕН, 5. лютого. — Есенська поліція загрозила французьким окупаційним урядникам страйком.

В своїй заяві до французького команданта вона зажадала, щоби на будуче не віддалювано нікого з поліції за несалютованне французьким офіцирам. В противнім щазі вся поліція вийде на страйк.

Причиною поступку поліції було видаленне з округа Рур команданта ессенської поліції за те, що він не хотів відкликати свого приказу до підлеглих йому полісменів, в якім він закликав їх не кланятися французьким офіцирам.

ФРАНЦІЯ ДАЛІ ЗАНИМАЄ НІМЕЦЬКІ МІСТА

ПАРИЖ, 5. лютого. — Французькі війска заняли знов німецьке місто Ґоделяв в Гесчині.

Рівночасно французький уряд дає до зрозуміння, що він задумує задержати в своїх руках заняті вчора міста Офенбург та Аппенвайзер, навіть хочби Німеччина привернула зелізничий рух межи Прагою та Парижом.

НІМЦІ ПОСУДЖУЮТЬ ФРАНЦІЮ О БАЖАННЄ ЗАХОПИТИ ФАРБОВИЙ ПРОМИСЕЛ

БЕРЛИН, 5. лютого. — Німецькі газети пояснюють французький заказ вивозити з Рурщини якінебудь вироби з вугля яко доказ на те, що Франція бажає захопити в свої руки німецький фарбарський промисел.

ФРАНЦУЗЬКІ СОЦІЯЛІСТИ ХОЧУТЬ ВІДДАТИ СПРАВУ РУР ПІД РІШЕННЄ ЛІГИ

ПАРИЖ, 5. лютого. — Конгрес французьких соціялістів, що тепер відбувається в місті Ліль, видав заклик до Ліґи Народів розвязати справу непорозуміння межи Францією та Німеччиною за Рурщину.

На конгресі були присутні та брали в дискусії участь також представники соціялістичних партій в Німеччині, Італії, Бельгії та Англії. Німецькі соціялісти свідомо не забирали слова в дискусії, заявляючи лишень, що вони раді привитають якусь сущну пропозицію від своїх товаришів з других країв.

Кінцева резолюція заявляється за тим, щоби алійанти вже наконець рішили, кілько Німеччина може заплатити та щоби вони зажадали від неї лишень заплати того, що конечно потрібне для відбудовання знищених околиць; далі, щоби аліянти скасували довги, які один союзник винен другому; та щоби Ліґа Народів помогла Німеччині стануги фінансово на ноги.

Французька преса заявляє, що голос французьких соціялістів не буде мати впливу на політику французького уряду, бо вони, розбиті большевизмом, не представляють великої сили.

ІТАЛІЯ ПРОТИ КОМУНІЗМУ

РИМ, 5. лютого. — Немовби у відповідь на заклик московського інтернаціоналу проти фашизму, італійський фашистський уряд почав нагінку на італійських комуністів.

Нині заряджено арештованне цілого ряду італійських комуністів та ревізії по канцеляріях комуністичних газет. В домі одного комуніст. провідника найдено величезну суму гроший,

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи", 493 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

АЛІЯНТСЬКА „СПРАВЕДЛИВІСТЬ".

З Европи повідомляють, що аліянти вислали строгу ноту до литовського правительства, в котрій взивають його, щоби забрало литовських повстанців з пристані Мемеля, загрожуючи, що инакше зірве з ним всякі дипльоматичні зносини.

Також загрозила Литовцям Ліґа Народів, заповідаючи бльокаду Литви, коли вона не згодиться, аби Польща заняла частину невтральної полоси біля Вильни (литовської столиці, нападеної Поляками).

Як бачимо, то аліянти і Ліґа Народів беруться остро до маленької і слабої Литви. Грозять їй перший раз, що виконають постанови компетиції Ліґи.

А де були аліянти і Ліґа і її компетиція, коли Польща напала на Східну Галичину, на Холмщину, Волинь і Полісce, на литовську Вильну і на німецький Шлеск? Де вони були, як Франція нападала і далі нападає на Німеччину? Де вони були, як Румуни нападали на українську Буковину, на Бесарабію, на Угорщину? і т. д. і т. д.

Сього вони не бачили і мовчали, бо Франція як нападає на Німеччину, то чейже сама проти себе не буде виступати; як Польща нападає на сусідів, то Франція, котрій Польща підписала умову вірної союзниці, заслонює її своїм покровом та представляє її за невинну. Таксамо і з Румунією, котра дістає від Франції дозволи на злочини і за те обовязуєся їй вірно служити.

Сі події показують наглядно людям, що не засліплені аліянтською глупотою, що аліянтські гасла про свободу, їх договори і їх конституційні приписи їх Ліґи писані на те, щоби їх вживати для інтересів аліянтських, а проти інтересів народів слабих або безборонних, як се тілько є в інтересі аліянтів бодай на хвильку.

Кожда нова подія з аліянтської політики показує, що вона варта. Вона показує, кілько людий дурено в часі війни і по війні. Обдурено навіть президента Злучених Держав Вилсона, котрий повірив добродушно в аліянтську бляґу і для них видав навіть звісних 14 пойнтів, котрі вже лежать в гробі. Обдурено навіть американський нарід, котрий вірив, що посилає три міліони своїх синів до боротьби за 14 пойнтів, хотяй по правді аліянтам о жадні пойнти не ходило, а о бизнес для себе, о завойоване слабших і безборонних. Нині, коли Франція по американській побіді нападає на безборонну Німеччину і ґаздує в Европі при помочі своєї військової машини гірше бувшого німецького кайзера, Америка бачить, що далась обманути і піддурити 14 пойнтами.

Загалом у світі люди зачинають ліпше бачити і розуміти аліянтську „справедливість". В кождому краю независима опінія щораз острійше і щораз справедливійше осуджує ту аліянтську „справедливість".

Ніхто з розумних і справедливих людий не може того зрозуміти, чому Ліґа Народів, котру засновано для міжнародньої справедливости, не тільки що мовчить з приводу наїзду Польщі на литовську столицю Вильну, але ще й грозить Литві бльокадою, як що вона виступить проти наїзниці — Польщі, якій та Ліґа ще кромі нападеної Виленщини признає їй і частину виленської невтральної области.

Аліянти зі своєю „справедливостю" щораз більше програють морально у світі. Се моральне пораженне буде щораз більше степенуватись, аж прийде і повний розгром не тільки моральний але й фізичний. Бо хто морально програв, для того і фізична ведача неминуча. Не вдасться довго аліянтам, а спеціяльно Франції, обдурювати світ скомпромітованою справедливістю з Версаю.

ЩО ГОВОРИТЬ БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ КОМІСАР ПРО СЕБЕ?

Нюйорський дневник „Ворлд" від кількох днів містить звідомлення свого спеціяльного кореспондента Самоїла Співака з Харкова, на Україні, де тепер пробуває так званий „український" радянський уряд.

Сі кореспонденції дуже цікаві, бо Співак був на місці, все оглянув і з людьми особисто розвляв. Загалом згадаємо, що він представляє Харків яко місто дуже брудне, занепале, в якому завмерло усяке життє, промисл, торговля і наука, а процвітає тільки і єдино спекуляція, то є наживництво купецьких шахраїв („прафітірінг"), яким займаються московські большевицькі урядовці і жидівські купці.

Для прикладу подамо його розмову на зелізничій стації.
Там побачив він купу міхів з мукою.

— Чия се мука? — питає він стаційного команданта.

— О, се належить до спекулянтів. Вони купують на селах і продають тут або вивозять до других міст, де найбільше муки потрібно — відповідає екомандант стації.

— А чиє се мясо в тягарових возах?

— Також спекулянтів!

Співак каже, що всюди бачив те саме. Скрізь повно поживи, яка належить до спекулянтів, а біля неї стоять цілі товпи вихуділих нуждарів, які жебрають кусника хліба і з голоду масово вмирають.

Але ми тут хочемо подати найцікавійшу частину з опису кореспондента „Ворлда". Подамо його розмову з самим большевицьким губернатором міста Харкова. Називається він Кузнецоф. Приїхав до Росії в 1917 році з Ню Йорку яко запалений большевик і комуніст. Ще й тепер він комуніст і, каже, співчуває бідним, але не дурний через комунізм і через бідних забувати на свою губернаторську долю.

В розмові з кореспондентом Співаком губернатор Харкова Кузнецоф сказав таке:

— Коли настала „нова економічна політика" большевиків, я взявся до праці. Мене викинули з партії, але се пусте. Я зачав з малого. Мав я кілька американських долярів і купив за се трохи одіння. Се продав я із зарібком. Так мій маєток трохи зріс. Тоді пішов я до спекулянтів торгувати мукою. Як ми чули, що якесь місто не має муки, ми сейчас туди слали муку і заробляли дуже легко 100% а навіть 200%. Не гадайте, що все те йде легко. Є при тім богато трудностий. От і я був дістав 6 місяців вязниці. Але я се пофіксував, з вязниці видістався і далі веду спекуляцію. Тепер я заробляю більше гроший ніж коли небудь.

— А що ви робите з тими грішми? — питається кореспондент.

— Що роблю, — здивувався губернатор. — Купую золото, діяманти та американські доляри. Не бійтесь, не буду я вже більше голодувати. Можете мені вірити. Я дуже жалую бідних, моє серце кровавиться ізза їх долі, але я дбаю про себе. А таких як я розумних хлопців є тут в Харкові дуже богато.

Ось і цілий образець ідейного комуніста і большевицького лідера, одного з тих, що їхали з Америки будувати комуну для дурних а фортуну для себе. Були такі, що вважали їх за невинних, чистих і святих спасителів бідного пролетаріяту, але вони самі себе за таких не уважають і такими не є. Та моловірам і большевицьким туманам треба буде відай аж їхати до Харкова, щоби пізнати правду і набратись дрібку розуму. Одначе як нема надії на ту виправу до Харкова, так теж і нема надії на уразумінне туманів.

Може хиба колись побачать вони тих Кузнецових, котрих за пролетарські гроші виправляли з Бронксу в Росію, вже не там але на 5-тій евені або на Ріверсайд Драйв, і аж тоді пізнають дійсне лице своїх пророків, хотяй і не дуже зблизка, бо може в дорогих автомобілях.

ХАОС.

Французький напад на Рурщину. — Незакінченість світової війни. — Настрій у Німеччині. —

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Французький напад на Рурський край, на цю німецьку Донеччину, не утворив нової ситуації, а лише загострив і яскравійше освітлив те становище хаосу, в якім перебуває вже від кількох років Европа. Хаос у границях, хаос у міжнародних відносинах, хаос у фінансах, хаос в економічнім життю: куди не глянь — всюди панує цей руйнуючий і денервуючий дух, на всіх проявах політичного й суспільного життя тяжить його мертвяча рука. Заняттє Французами Поруря — це лише дальший крок у напрямі поглиблення европейського хаосу, лише нова перемога духа руїни над духом відбудови.

Звідки повстав цей дух і чим він тримається? Питаннє це мимоволі виникає, коли взяти під розвагу, що на хаосі ніхто не користає, а всі тратять. Навіть Франція, яка без сумніву, найбільше прислужується дальшому пануванню хаотичних відносин — і та на цім не користає, а тратить. Зосібна, заняттє Рурщини викликало у Франції настрій далеко не святочний. Якаж невмолима сила штовхає Европу на шлях самогубства?

На це питаннє можлива лише одна відповідь. **Світова війна, на яку людство поклало стільки сил і жертв, не була доведена до кінця.** Почалась вона во імя **знищення німецького мілітаризму.** Згодом перед воюючими державами виникла ще одна мета, більш позитивна: **визволенне т. зв. „малих народів".** Колиб перша мета й зістала доведена до кінця, то до нормальних відносин в Европі всетаки не моглоб дійти через незакінченість другої ідеї. Поневолені народи, яких все-таки чимало залишилось в Европі, особливо на її Сході, невпинно каламутилиб світовий спокій і причинялисяб до все нових і нових заворушень! Але неосягненою залишилась і перша мета; і тому дух хаосу раз-у-раз святкує в Европі нові й нові перемоги.

У нинішнім конфлікті, що повстав на ґрунті обсади Поруря Францією, момент незавершености світової війни виступає з незвичайною яскравістю. Обидві сторони — Франція та Німеччина — тратять на цій обсаді: Німеччина безпосередно (вугіль і залізо), а Франція посередно (кредит і симпатії). Але кожда з цих сторін є свято переконана, що право й справедливість — по її боці.

Щоб зрозуміти цю суперечність, треба вернутись трохи назад, до місяця листопаду 1918 р., коли Німеччина звернулась до президента Вилсона з проханнем о завішенне зброї. Не буду тут наводити власних міркувань, а пошлюся на слова найкращого німецького історика війни, Карла Фридриха Новака, надруковані в його останнім творі:

„Пацифіст, Вилсон хотів швидкого кінця. Людське почуття, яке ніде не хотіло бачити нових жертв, промовляло ним. Маршал Фош не згоджувався. Маршал уважав військову ситуацію такою, що вона мусіла скінчитись величезною капітуляцією цілих німецьких армій та їх розоруженнем. Тою капітуляцією, яку так само вважав неминучою перший німецький ґенерал-кватермайстер Ґренер. Не тільки маршал Фош, **також професор Масарик хотів виразного мілітарного завершення.** Що Німеччина є розбита, це запевняли всі військові в аліянтськім таборі. Але тільки тоді, коли німецькі війська мусілиб капітулювати, міг би німецький нарід збагнути всю повноту цеї трагедії. Чеський професор запевняв американського президента, що переговори з недвозначно розбитим противником булиб кориснійші для майбутности, ніж усі реформаційні спроби при істнуванні леґенд, ніби-то противник не зістав розбитий на війні... Пацифістом був Вилсон. Пацифістом був і професор Масарик. Але **за-для яскости** Масарик **все-таки** був за тим, щоб продовжувати битву, щоб обсадити Берлін і щоб його чеські леґіони вступили через Берлін у стару Прагу... Маршал Фош наприкінці жадав для себе лише десять днів... Але завішенне зброї було оповіщене" (K. F. Nowak. „Chaos", стор. 261-262).

Нам здається, що в наведених рядках лежить розгадка величезної більшости міжнародних конфліктів повоєнного часу і в кождім разі розгадка **всіх** конфліктів німецько-французьких. **Німецький нарід майже поголовно не вірить, що Німеччина війну програла.** Рядовий Німець каже: „нас ошукали", „нас одурив Вилсон". але посмійте йому сказати, що німецькі війська не могли більше воювати, що вони могли ще витримати на фронті найдовше два тижні й він вам очі видряпає.

Ґрунт для творення леґенди про непобідженість Німеччини залишився. Переконанне в тім, що Німеччина війни **не програла**, живе глибоко в души майже кождого Німця. А тому — для чого платити репарації, для чого дозволяти аліянтським комісіям доглядати за німецьким роззброєннем, для чого взагалі коритися постановами брутального й шкідливого для Німеччини версайського договору?

Недокінченість війни й брак ясности що до її вислїду — тої ясности, якої так хотіли Фош і Масарик. — залишили своє отруйне жало також у души Франції. Хоч під французьким диктатом вже під час перемиря Німеччині забрано значну частину її військових середників, хоч і в дальшім часі процез роззброювання Німців провадився з драконівською суворістю, — а проте Франція все ще не позбулася свого смертельного страху перед Німеччиною. — А що, як вони мають заховану зброю? А що, як вони вигадали якісь нові, ще невідомі середники війни? А що, як вони нападуть?...

У цім зачарованім колі крутяться ввесь час німецько-французькі відносини. Одним з етапів у розвитку цих відносин є також обсадженне Поруря. Франція не потрібує рурських природних багацтв, для неї обсадженне Поруря **є нещастем**, бо затягує її в нову авантуру, ставить під погрозу світовий спокій і руйнує її кредит і добрі відносини закордоном. Але вона фотально **мусить настоювати** на додержанні версайського договору, бо одиноко цей договір здається їй радикальною уздою для Німеччини. А Німеччина фатально **мусіла** допустити до заняття Поруря, бо леґенда про її непобідженість у війні все стоїть і все стоятиме на перешкоді чесному й безумовному додержанню версайського договору з її боку.

Коли признати рацію за цими міркуваннями, то стане ясним що, иншого виходу, **крім нової** війни, з цього конфлікту немає. І дійсно, у Німеччині все говорить про неминучість нової війни. Підчас величезної маніфестації, яка відбулась минулої неділі по всіх більших німецьких містах, маніфестанти перебивали промовців вигуками: **„Геть з Французами! Виконьмо їх з Німеччини! Уряд мусить виповісти війну Франції!"** По німецьких школах малі хлопці на запитанне учителя: „Що ви робитимете, коли прийдуть Французи?" — завзято відповідають: „Ми їх перебемо!"... Дійшло до того, що берлінські готелі сьогодня повикидали зі своїх помешкань усіх Французів і Бельгійців, а в приватних домівках піддані аліянтських держав вже від двох тижнів не можуть дістати кімнати.

Покажеться дивним, як можуть цілком розброєні Німці говорити про війну. Чим воювати: вилами й сокирами? Але масовий настрій з цим не числиться. Ширяться якісь баламутні поголоски про допомогу з боку Росії, хоч кождий міг би збагнути, що коли смертельнохора Росія собі помогти не може, то як же вона дасть поміч Німеччині? Але **воєнна психоза** починає брати гору над здоровою розсудливістю, й тут народи вже піддаються кождій ілюзії, дурять себе кождою байкою.

Війни ще немає. Можливо, що разом і вийде з великої хмари малий дощ. Але те становище **перманентного хаосу**, в якім опинилась Европа по скінченню світової війни, мусить рано чи пізно привести до якої-небудь ґрандіозної катастрофи. Вогнища горожанської війни тліють і жевріють на цілій території совітської Росії. Величезний вибуховий матеріял таїть у собі 40-міліоновий український нарід, розбуджений і дозрілий до самостійного державного життя, але незадоволений у своїх найскромнійших вимогах. Вогнища майбутньої війни тліють на кордонах грецько-турецьким, сербо-італійськім, угорсько-румунськім, чесько-польськім. Але найбільшим і найстрашнійшим вогнищем неминучої воєнної катастрофи являються відносини французько-німецькі. Тут кождої хвилини можна очікувати вибуху.

Чергове гасло Німеччини звучить: „Будь, що буде". Український нарід є в далеко гіршім стані, ніж нарід німецький, тому ніхто йому того не візьме за зле, коли він до цього гасла приєднається.

Будь, що буде!

Берлін, 20. січня.

Радянин.

З ДІЯЛЬНОСТИ „ТОВАРИСТВА ПОМОЧИ ПИСЬМЕННИКАМ"

На руки згаданого Товариства вплинули слідуючі жертви: В. Гасій жертву $2.00 і викликає до жертви слідуючих добродіїв: Д-ра Л. Мишугу, Д-ра о. Н. Копадчука і Семена Ядловського; І. Бородайкевич дає $2.00 і викликає дд. М. Хандогу, Ант. Цурковського і І. Дзуранюка; П. Стадник дає $2.00 і викликає Д-ра Семена Демидчука і о. Л. Левицького; І. Масляк дає $2.00 і викликає о. В. Держируку, о. П. Понятишина і Д. Пораду; Петро Стадник дає $2.00 і викликає Евгена Якубовича; О. Михальчишин дає $2.00 і викликає о. Н. Підгорецького і В. Собчака; пана К. Наконечна дає $2.00 і викликає паню Яніну Ядлінську, д. Вульчина, Н. Левицького, О. Собчака і О. Гупана; І. Сабат дає $1.00 і викликає о. Й. Чаплинського, І. Ваверчака і В. Бородайкевича; Л. Заблоцький дає $1.00 і викликає о. В. Каськова; В. Христоріз дає дар 10 дол. і викликає о. Гр. Климовича, о. Л. Весоловського, о. В. Кошела, о. І. Палія та о. І. Гундяка.

Це суть жертви виключно членів Товариства. Високоповажані добродії певно не возьмуть за зе, що їх жертводавці просять і покликують подати руку помочи тим, котрі сіють перли на ниві українського письменства. Всі ми повинні подати поміч без ріжниці партии і переконання. Поет пише для всіх і не застерігаєсь в книзі, що її читати мають право лише члени одної партії. Для всіх одинаково двері до літературної святині отворені. Коли так, то ми всі разом користаймо з праць наших письменників та всі разом як оден даємо їх поміч. Віддаймо той довг, який ми їм винні.

Жертви проситься слати на адресу: Wasyl Hasij, 13 Furman St. Trenton, N. J.

ПРО ПАНАХИДИ І МОБІЛІЗАЦІЇ.

(Надіслана стаття)

Від якогось часу завівся серед нас добрий звичай. В особливо тяжких і важких хвилях відзивається час до часу до загалу українського громадянства церковна і громадянська верховна влада з зазивом чи то зібрати в означенім часі громадну збірку на якусь наглу, конечну народну потребу чи то громадно запротестувати проти ляцьких звірств в старім краю і т. п.

Недавно видано такий зазив „Обєднання" відносно загальної мобілізації та Рідної Школи і цікаво булоби знати як сильна серед нас в Америці народна карність. Що правда то маємо у себе богато свідомих і патріотичних громад, які складають жертви раз враз і без особливих закликів. Але є ще й такі громади, які все ще остали глухими на всі зазиви. А треба би мати вже раз реєстр тих, що працюють і тих, що ухиляються. Може в тих послідних нема відповідних сил, щоби зрушити громаду, може нема ні церкви ні школи, ні українського священика, ні учителя. То тоді можнаби лихови зарадити. А може знова є й інтеліґентні сили, але до народної праці не охочі. І це треба знати, бо й на це є рада.

Тому добреби було, щоби канцелярія „Обєднання" вела точний спис громад, які перевели у себе мобілізацію та які переводять народний податок з тим, щоби імена тих громад подати в своїм часі до відома як і імена тих громад, які від цего народного обовязку ухилилися. А це буде мати на будуче рішучо добрі наслідки, бо богато занедбаних громад буде можна в той спосіб для загального добра вратувати.

Недавно оголосив Адміністратор Української Грек. Кат. Церкви зазив відправити по всіх церквах панахиди за полягших героїв з тим, щоби перевести при тій нагоді збірку на Фонд Негайної Допомоги. Цікаво буде знати, котрі церкви будуть памятати на той церковний розпорядок і скільки зберуть. Думаю, що це дуже не обтяжить нашу Місію у Вашінгтоні, коли вона зробить витяг і оголосить осібно всі церкви, які відправили панахиду і перевели збірку на Фонд.

Чому я це пишу? Тому, що вже раз така відправа була заряджена за часів Національної Позички і як показав оголошений опісля спис то далеко не у всіх церквах відправлено панахиду. А так не повинно бути. Тимбільше не повинно бути, що панахиди не відправлювано передовсім у тих громадах, в яких нема ніякого прояву національного пробудження. А в таких громадах як раз треба панахиди, бо при такій нагоді можна виголосити патріотичну проповідь.

На мою думку, коли ми маємо бути зорганізованою громадою, то мусимо вміти шанувати авторітет. Всякий розпорядок верховної влади, який має за ціль добро загальне, повинен бути членами організації безумовно виконаний без огляду на це, чи то організація громадянська чи церковна. Інакше не станемо ніколи сильною нацією. Не вміючи слухати своїх, будемо слугами других.

Громадянин.

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ, ЦЕРКВИ, ТОВАРИСТВА І КОМІТЕТИ ТА ВСЕ СВІДОМЕ УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДЯНСТВО!

Фонд Негайної Допомоги вже кінчиться. Доложіть своїх трудів і підіпріть громадно ту так важну збірку! Подбайте, щоби в списах жертводавців видніло Ваше власне імя та імя Вашої громади на відповіднім місці! Списи жертводавців — це списи українських жовнірів в Америці. Коли Ви ще не вписані до лісти українських жовнірів-борців, так впишіться і то зараз, виповняючи ще сьогодня ту картку та висилаючи її враз грішми на адресу:

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,
411 Southern Biulding, Washington, D. C.

П. Т. З отсею карткою посилаю на Ваші руки суму $.................

словами .... долярів, на Фонд Негайної Допомоги Рідному Краєви. Гроші ті мають бути вжиті Галицьким Урядом, якого головою є Др. Евген Петрушевич, на боротьбу о визволення Галичини з під ляцького наїзду. Посвідку прошу мені прислати на таку адресу:

....

....

....

ЧИ НОВА ВІЙНА?

Европа котиться у пропасть.

Чотири роки минуло від заключення верзальського мира, а в Европі все таки мира нема. Єсть хаос, політичний, економічний і моральний.

Люди живуть, мов на вулькані. Ніхто не є певний завтрішньої днини, ніхто не знає, що його в найблизщі будучности жде. Гріщ тратить свою вартість з дня на день. Хто не вміє хитрити й промишляти, цей із свойого чесного заробітку ніяк вижити не може. Давні міліонери, що мали гроші в банках, зійшли на дідів, бо з річного проценту від міліона навіть місяця прожити не можна.

Ще розмірно найкраще платна груба, фізична, бездушна робота. Дурна голова, а моцні руки, — от що тепер поплачує в Европі. А коли ще до моцних рук маєш широкий писок, так ти пан. А люди зі знаннем і з досвідом, з серцем і здушею — марне пропадають. Разом з ними пропадають вигляди на дальший розвиток культури. Европі грозить цілковитий упадок. Упала Росія, Польща тримається на ногах тільки завдяки своїй протекторці Франції. Італія ратується шляхом фашизму, Мадярщина стоїть диктатурою Гортійого, — але все це стан ненормальний, переходовий, хід на линві понад пропастию.

Одинока надія була на Німеччину.

Німеччина, хоч побита й сильно обкроена на користь Польщі і Франції, все таки найскорше завела в себе лад. Пустила в рух залізниці, фабрики, створила добру поліцію, мала чесні суди, в Німеччині майже не було безробіття, вона майже виживлювала 60-міліонів свого населення і були вигляди на те, що Німеччина, хоч сильно захитана в основах, все таки скоро верне до рівноваги і знову стане на ноги.

До того повинен їй був помочи цілий світ, бо колиб не Німці, то сумніву нема, що Европа давно булаби впала жертвою большевизму, булаб перемінилася в одну велику купу гною.

Та світ того ніби не бачить, а властиво бачити не хоче. Німці одного хотіли, щоби їм дати змогу прийти до себе. А могли вони лиш тоді прийти до себе, колиб дістали мораторію, себто проволоку для сплати своїх неймовірно великих довгів і воєнних відшкодовань.

Але тої проволоки їм не дали, дурно тільки дурили всілякими обіцянками та тягали на всілякі конференції, спричинюючи нові, непотрібні видатки. Вкінци сталося щось неймовірного, чого ніхто не сподівався і не міг предвидіти — Франція обсаджує Рургебіт, себто найбільше промисловий шмат німецької держави, без котрого Німці ніяк не можуть обійтися. Там є останні великі копальні вугля, заліза і т. д., там є численні всілякі фабрики, котрі творять підставу економічного істновання німецької держави. Хто не бачив Ессену й околиці, той поняття не має, що значить німецька фабрична промисловість. Досить згадати фабрику Круппа, одну з найбільших у світі. А тих фабрик там багато.

Не давно втратили Німці Горішний Шлеск, а разом із ним великі богацтва у копальнях вугля, заліза, цинку і т. д. та високо розвиту індустрію.

Ще цеї втрати не переболіли вони, а вже Франція завдає їм другий удар, з другого боку їх організму, бо Шлеск на сході, а Рургебіт на заході Німеччини.

Дня 9. січня з Майнцу, Сарбрікен і Трієру рушили 73 залізничі поізди наладовані війском. В кожнім з них по 50 возів, повних всякого рода війска і оружжя, мов на нову війну. Ціла тая армія прямує на Ессен і околицю, несучи з собою грозу нових заворушень, нової політичної трівоги.

Президент німецької держави Еберт і канцлер Куна видали до німецького народу проклямацію, в якій стверджують, що новий атак Франції на Німеччину являється нападом на безборонний народ, що він іде в розріз з параґрафами верзальського мира і що робить неможливим додержанне умов цього мира, бо загражує центрови німецького промислу, позбавляє хліба німецьке робітництво. Німеччина була готова, каже Еберт, зробити все можливе, щоб додержати мир, а тепер її напали. Так само баварський президент міністрів виступив з дуже гострою промовою, в котрій зазначив, що Франція своїм новим наїздом на Німеччину дала доказ, що її не залежить на мирі й на поєднанню народів, а хочеться їй одного — знищення Німеччини.

„Прийшов час, казав президент Кніллінґ, коли в Німеччині не повинно бути боротьби партій, коли повинні замовкнути всі суперечки і сварки. Безборонні мусимо стерпіти тую нову кривду, але ми перебудемо її як мужі, котрі навіть в нещастю не вгнуться!"

Ці вислови представників німецького народу характеризують загальний настрій. Крім найлівіщих крикунів, котрим байдужна доля вітчини, бо вони хочуть за всяку ціну виплинути на верх і взяти власть у свої руки, весь німецький народ збентежений до краю.

З усіх сторін краю відзиваються голоси: „проти Парижа! Проти Пуанкаризмови! За Рейн і Рур! За єдність Сімеччини і усіх Німців! Хто того клича не слухає, цей дезертир, хто йде проти нього, цей зрадник! Ми не вгнемося!"

Чи на таких кличах скінчиться, чи може доведуть вони до діла — годі предвидіти. Але річ певна, що Французи грають з огнем.

Німецький народ розоружений, але це великий, культурний і здоровий народ, народ найхоробрійших вояків у світі, об чім мали Французи нагоду переконатися на власній шкурі за час великої війни. Німці мають людий, а оружже роблять не боги, а люди. Можна заняти Німеччину по Одру, але за цей час Німці мати-муть оружже, а що тоді станеться з Францією, то ще велике питання. Французи числять на партийне розєднанне німецького народу, на німецьких комуністів, котрі того тільки й ждуть, щоб почалася нова війна.

Але й цей рахунок не вірний, бо якраз в Ессені й околиці велике обурення серед робітників, без огляду на партії і невиключена річ, що в даний мент, робітництво піде збитою лавою проти Франції, яка нині являється представником найпоганіщої буржуазности і найактивнійшого імперіялизму.

Коли Европа в останню хвилю не здержить довгих рук пана Пуанкаре, так легко може прийти до нової великої катастрофи, котра відбилась би голосним гомоном не тільки далеко на заході, але понеслась би сильною бурею, гень аж по Дон і Кавказ.

Не тільки з зацікавленнем, але і з сильною трівогою треба слідити за розвитком світових подій, за котрі повна відповідальність паде на Францію і на її союзницю Польщу, яка міражом своєї оружної сили підбадьорує гістеричних Французів до нових, резиковних вчинків.

Н. М.

ПОЗІР! ВІЛІНҐ, В. ВА. ПОЗІР!

ДНЯ 11-го ЛЮТОГО 1923

— відбудеться —

ВЕЛИКЕ НАРОДНЕ ВІЧЕ

Будуть промовляти визначні бесідники, тому просимо всі дооколичні громади на се велике віче як з Йорк, вил, Бенвуд, Брічпорт, Фултон, Манзвіса, Нефт і другі місцевости як і також місцевий загал. На сім вічу представиться тяжке горе і гнет нашого народу в Сх. Галичині під польською окупацією. Польща хоче силою привчити Сх. Галичину до себе, нищить все що тільки українське, переслідує нашу школу і нищить її, а заступає польською, замикає нашу інтелігенцію по тюрмах, одним словом, Польща хоче знищити все що тільки українське. Зате ми тут на вільній земли Вашингтона маємо на стільки волі і сили, що можемо запротестувати перед урядом американським і цілим світом що Поляки неправно наш нарід замикають і розстрілюють своїми наглими судами.

Наш Галицький Уряд на вигнаню, він потребує негайної помочи, а тої помочи він від нікого не може дістати як тільки від нас Амер. Українців. Зрозуміймо той клич наших нещасних братів за морем, котрі очікують визволення з дня на день, а визволення не може скорше наспіти, як ми не допоможемо.

Тож на віче, Українці, всі як оден покажім що і в Вілінґ суть вірни сини України.

Віче відбудесь в гали парохіяльній на 48-ій улици, Вілінґ, В. Ва., зараз по Службі Божій.

31-32 КОМІТЕТ.

КУТЯ НА УКРАЇНСЬКІЙ ПЕРЕХОДОВІЙ СТАНИЦІ В ПРАЗІ

Дня 6. січня б. р. заходами Управи Українського Громадського Комітету на Переходовій Станиці в Празі відбулася „Кутя" для українських біженців перебуваючих на сільських та инших роботах в Ч. С. Р. На свято прибув представник чеського уряду др. Завазал, Голова Українського Громадського Комітету М. Ю. Шаповал, Секретар — М. Галаган, Завідуючий Орґанізаційним відділом Ісаєвич, Завідуючий культурно-просвітнім відділом І. Паливода, Завідуючий Відділом Опікування С. Літов, делеґат від кількох орґанізацій Української Селянської Спілки на еміґрації, від українського студентства в Подебрадах та коло 100 осіб українських селян та робітників з ріжних місць Ч. С. Р. Дякуючи ініціятиві та енерґійній праці коменданта Станиці п. І. Іванова „Кутя" відбулася дуже гарно і урочисто. Свято розпочалося промовою голови У. Г. К. п. М. Ю. Шаповала, в якій він спочатку згадав про тих, хто в сей час сумно зустрічає свят-вечір на безмежних просторах нашої Батьківщини, тоді як присутні мають можливість забути на хвилю завдяки гостинности чеського народу, своє тяжке лихо. „Ця станиця сказав далі він, мусить увійти в історію і не один її мешканець принесе до рідного краю не тільки почуття симпатії до благородного чеського народу, а ще й пошану до його високої культури, на чому мають будуватися дальші взаємовідносини поміж двома братніми народами." Промова зробила велике враження на присутніх своєю щирістю, натхненістю та глибоким змістом.

Після того представник Міністерства Закордонних справ Чеськословацької Республики др. Завазаль, від імени Міністра Закордонних Справ д-ра Гірси, висловив жаль, що він сам персонально не міг через незалежні обставини взяти участь в святі й поздоровити перебуваючих на станиці. При тому п. Завазал просив пробачення, що не може ще говорити по українськи, а промовляти по російськи вважає незручним і вказав на велике моральне та практичне значіння перебування українських еміґрантів на чеській землі. Присутні відповіли довгою і гучною овацією, повставши зі своїх місць.

Зложили також свої привітання представники української Селоспілки на еміґрації в Чехах, представник Академічної Громади з Подебрад та другі.

Один з перебуваючих на Станиці українських робітників звернувся до д-ра Завазала на добрій чеській мові з висловом радости бачити в осередку української еміґрації офіціяльного представника братнього чеського народу.

Потім між промовами, підчас подавання традиційних страв, хор, який склався з випадкових осіб перебуваючих на Станиці, під проводом п. Романенка співав колядки.

Засвічена ялинка, гарні орнаменти в українськім стилю, намальовані на стінах бараку малярами, що колись перебували на станиці, рідна пісня, що не переставала лунати на протязі всього вечера, вносили настрій щирої святкової радости.

По вечері Голова Українського Громадського Комітету ще раз звернувся до присутніх зі словом, підкресливши, що вніч коли весь світ святкує народження великого Навчителя любови, треба памятати щи лиш одна любов є будуючою силою, а руйнуючою є ненависть, і що коли є потреба нищити злі неправди, які стоять на дорозі українського відродження, то єдиним і могутнім засобом до боротьби зі злом та насильством мусить бути глибока зненависть до них. Всі присутні підвелися в цей мент зі своїх місць і з побожним ентузіямом проспівали „Заповіт".

Після цього п. ЗЗавазал і п. Голова У. Г. К. подякували господарів за гостинність, — відбули перший — задля якихсь невідкладних справ, а другий до Подебрад для участи в тамошній „Куті". Ті що залишилися довго ще вели розмови, забавлялися і розійшлися з глибоким вдоволенням.

САМОГУБСТВО ТРОХ ДІВЧАТОК

З Варшави доносять, що там на днях попробувало відібрати собі життя троє кільканайцятилітних дівчаток, які в тій ціли напилися оцтової есенції. Непритомні дівчата відвезено в грізному стані до шпиталю.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

ПЛАСТУН.

Оповідання з життя запорожських збігців.

(Свобідно за Купером).

(2)

Бо я не те, що ваш брат Олекса. Він з товариства. Я не з лицарства запорожського. Я собі простий запорожський мисливець, ніколи до лицарства не рахувався і не рахуюся. Мені позволили на запорожській земли промишляти, як заплачу за се; що я, коли треба було, служив товариству моїми очима, моїм знаннем кождої пяди запорожської і татарської землі, моїм знаннем воєнних хитрощів Татарви. Отже прикази військової старшини не для мене. Я роблю так, як мені каже мій розум, хоч не вчений, і моя совість. Я знаю, що коли вам скажу, то з того військовій справі не буде шкоди. Тому й сказав. Ваш брат, товариш війска запорожського і в службі війска. Йому приказали держати язик за зубами, отже він і рідному братови не виявить військової тайни.

То ви вже рік знаєте, що Настя вмерла і ніхто між вами не знайшовся, щоби Олексі дати про се знати?! — Горбеєва сказала з докором.

— Се справді погано, але тілько прошу... Бо скажіть самі, чи легко було знайти таких, що до приятеля гнали би на випередки з такою сумною вістию? Коби то ще його дитина не була в безпечних руках! Але так, як є, для него самого буде тим ліпше, чим пізнійше довідаєся про втрату. Тепер вже буде знати, бо я до него. Я до вас поступив лише по дорозі,... хоч воно не дуже по дорозі було.

— Ви до Олекси? Нарошно до него, щоби сказати про Настю?

— Не нарошно до него... Щоби вам сказати щиру правду,... я не годен жити там на тім Дунаю. Там вода не така, ліс не такий, степ не такий, воздух не такий, вітер не такий, звір якийсь не такий. А кацапи, від яких ми звідси втікли, і там є.

— Там є Москалі? — спитав Горбей.

— Є. Звуться Некрасовцями. Звуть їх також Липованами. Між ними і Запорожцями постійна війна. Або вони вступляться звідтам, або Запорожці. Але я гадаю, що Запорожці таки одоліють ту кацапську породу.

— Виж не потребуєте жити з кацапами, — замітила ґаздиня. — Там є наші люди. Можете з ними жити, як тут жили.

— Щоби знов сказати правду, щиру правду, мені байдуже, які там люди. Мені людий не треба, ні тут ні там, отже мені однаково, які вони. Мені досить вашого брата Олекси, тай вас. Я з вами жив, з вами перебув неодну лиху годину, й неодну веселу... Моя душа при вас. Але инші люди, про мене, можуть провалитися під землю... Не так за людьми я затужив, як за рідними сторонами. Я тут родився; тут виріс, тут ловив рибу, полював на звіра, як треба було, то й на людий... Я тут на кождім кроці стрічаю старого знакомого. То дуба, під котрим моя рушниця, моя дружина єдина спасла мене від татарської сириці; або й від смерти; то ту полянку, на котрій ночував татарський чамбул з небіжкою Олексиною Настию і її вісімлітною Ганною.

— Ми чули про се, чули — замітила Горбеєва. — Олекса розказував нам, як то було. Коли він раз вернув з польовання, знайшов на місци, де була хата, купу попелу. Його жінка і дитина щезли; забрали їх Татари. Ви прийшли, обійшли згарище, пірнули в ліс і на другий день вернули з Настию і Ганною.

— Таки так було. Як звичайно, так і сим разом я мав щасте. Ішов за тропою чамбула і знайшов його в лісі, на полянці. Не спав лиш один вартовий, ну, і бранки. Вартовий побачив мене, але дурний, замість зараз наробити крику, замахнувся на мене ножем. Заки встиг отворити губу, віхав між його ребра мій ніж. Мені лишив тільки ту памятку, — сказав Голима, показуючи шрам від правого вуха до губи. — Падаючи, шарнув ножем. Я розтяв пута жінці й дитині і вивів їх в ліс, неначе з їх власної хати в сад.

— Так було, так було, — потвердив Горбей. — Не раз розказували нам се, Настя й Ганна.

— Отже скрізь, куди гляну, бачу щось таке, що нагадує мені неодну щасливу, чи погану хвилину мого життя. А там, на Дунаю?... Там всьо чуже, всьо не таке. Там і моя дружина говорить якось инакше, ніж тут. Як гукне, то я озираюся, чи не стрілив хто инший. Якийсь инший гук з мої рушниці тут, инший там. Отже я рішився вернути на Запороже. Хоч нашу землю обсіли, неначе ті воші, Москалі, то я все таки надіюся знайти якусь глуху сторону, де зьвір ще не виполошений. Помандрую дальше ід сходови. При сій нагоді я загадав відвідати вас, тай вашого брата Олексу, що мені, самі знаєте, був неначе батько.

— Знаємо, — потвердив Горбей. — Яж був разом з Олексою тоді, коли ви проводили нас крізь Великий Луг. Тоді й ми познакомилися з вами. Ваш провід спас життє цілій нашій ватазі... Провід такого хлопчини... Чи не дванацять років було вам тоді?!

— Божа воля була! — відповів Голима, зітхаючи. — Очайдух був ваш брат і ціла ваша ватага. За далеко були загналися. Ваше щасте було, що улус, в котрім я жив, був у ворожнечи з ханом. Отже мої Татари, не то що не займали вас, але ще й приказали мені провести вас назад до Січи.

— Ви жили з Татарами? — спитала ґаздиня. — Ви може були подурнаком?

— Мене татари виховали. Я сам не тямлю, як я попав у татарський аул. Був ще мала дитина. Коли я підріс, мій кормитель, татарський мурза сказав мені, що мій батько був Запорожець і при якійсь кримській міжусобици погиб при його боці. Я лишився круглим сиротою, бо моя мама вже раньше була померла. Мурза взяв мене до себе і виховував зі своїм сином. Ви його знаєте... думаю, сина.

— То може ваш приятель Аслан? — спитав Горбей.

— Аслан... мурза! — відповів Голима. — Мурза, бо він з княжого роду... внук бея. Мені було пять років... тоді, як батько Аслана взяв мене до себе. У него жив я до пятнацятого року мого віку. Саме тоді ваша ватага переходила через наш улус. Я провів вас до Січи і вже лишився на Запорожу. Ось як я покинув аул мого татарського кормителя і став запорожським пластуном.

— Ви між Запорожцями пізнали християнську віру і стали християнином? — спитала ґаздиня.

— Оскільки я тямлю, — вмішався ґазда, — він був таксамо добрий християнин, як я, вже тоді, коли ми познакомилися з ним в татарськім аулі.

— Яким то чудом могло статися?

— Ніяким чудом, — відповів пластун. — Мій кормитель сказав, що сина приятеля, котрий погиб за його справу, годиться виховати в батьківській вірі. В татарськім улусі було чимало християн. То були невільники і такі, що хоч дістали волю, не мали чого вертати до батьківщини, отже лишилися між Татарами. Вони вчили мене, що таке християнський Бог, Ісус Христос, Божа Мати.

— Ми забалакалися про старі часи, — перебив Горбей — і ви забули сказати нам, де Олекса тепер... Чи може вам не вільно виявити?

— Мого рота ніхто не запечатав. Військові тайни, не мої тайни. Досить того, що не виявлю нічого на шкоду війска. Що кому сказати і що задержати в тайні, каже мені мій сланий розум, не приказ військової старшини. Мій розум і моя совість позволяють мені виявити вам житло вашого брата. Вже знаєте, що він недалеко від вас. Він в Великім Лузі. На котрім острові, не скажу, бо острів не має імени. Хиба би завів вас до него. Ми між собою, звемо той остров на котрім сидить Олекса, Посічию. Той другий, де сидить менша ватага, Скарбовим.

— Можеб я справді пішов з вами? Я брата вже вісім років не бачив. І хотів би я побалакати з ним... Йому вже шістьдесять пять років. Крайна пора засісти у власнім гнізді. Козачі промисли для молодших. Сумніваюся, чи на Дунаю він знайде кутик, де міг би сяк-так безжурно жити. Хочу сказати йому, щоби покинув товариство, котрому довго, вірно і чесно служив, та щоби вернув до нас ґаздувати. Так робили всі вислужені і заслужені Запорожці, отже й він повинен так зробити?

— А безпечно йому вертати на Запороже? — спитав Голима.

— А ви питали, чи вам безпечно?

— Я, що инше. Я не вернув, щоби сидіти гніздюком, на очах всіх сусідів і прохожих. Я пірну в ліси, в степи, в плавні. Друга днина ніколи не знайде мене на тім місци, де був першої днини.

— І для него нема ніякої небезпеки, хоч буде сидіти на місци. З тих Москалів, з котрими він був почубився тоді, коли вони по зруйнованню Січи займали наші степи, вже нема на Запорожу ні одного. А хоч би й були всі, то вони не знають, що то він був. Я спас шмат степу для себе і для него. Москалі не знають, що мій брат разом з иншими Запорожцями чкурнув до Турка. Я їм набрехав і вони вірять, що він поїхав по якусь спадщину до тої части України, котру забрала від Польщи Австрія.

— І Москалі вірять? Не дивуються, що він так довго перебирає від відумерщину?

— Показую їм листи від него, які я сам понаписував.

— Воно справді було би добре і розумно, як би Олекса пішов між вислуженців. Війску потрібні молодші руки.

— Добре, що ви нагодилися. Возьмете мене з собою?

— А чому би ні?

— Коли в дорогу?

— Я думаю переспати у вас сю ніч. А що в день не хочу бути на очах людий, міркую, що пересплю і завтрішну днину. Під ніч проберуся на той бік Дніпра і щезну в лісах.

— То я завтра досвіта поїду до затя, привезу його, щоби ґаздував за мене, і піду з вами.

— Се той зять, що відїхав тоді, коли я в саді нявкав?

— Правда! Я забув, що у вас лиш одна донька.

— Отже вийдемо завтра смерком?

— Так. Нині вже пора іти спати.

— Будете спати в комнаті, в котрій минулої ночи спав зять.

— В ліжку?

— Чейже не на голій лавці, ані на земли! У мене, дякувати Господеви, є повні миски і гідний нічліг не для одного гостя. Ще й такого, як ви.

Голима почіхався в потилицю.

— Не того я питав, щоби боявся, що леговище може буде невигідне. Але... знаєте мене. Знаєте, де і як я жив весь мій вік. Я в ліжку не привик, в хаті дусить мене. Я привик під чистим небом, або під покровом зелені бука. Я щасливий, як під мною зелений мох, на мені моя дерга?

— То було, як ви були молоді... як ще були дуже молоді, — ґазда поправився. — Тепер, коли перша молодість вже минула, годилось би вам вигіднійше жити. Завтра знов будете спати в лісі, або в степу під чистим небом. І я з вами, бо инакше не можна там, де нема хати. Але тут, у мене... Ходіть, заведу вас до вашої спальні.

— Не знаю, як то буде, — замітив Голима, коли побачив ліжко з периною.

— Стрібуйте раз, то самі скажете, що добра постіл... не лиха річ. Ви втомлені далекою подорожию. В такій постели будете спати цілу добу.

Пластун стояв перед ліжком і позирав на него з таким виразом лиця, неначеб його привели не перед ліжко, а під шибеницю. Ґазда пожелав любих снів і вийшов. Голима роззувся, роздягся і вліз під перину. Обернувся на один бік, на другий і виліз. Назад зодягнувся, відчинив вікно, поклав на земли під вікном свою дергу, ляг і... захропів. На зорях пробудився, взяв дергу і виліз крізь вікно в сад. Пройшов сад, переліз через пліт на гумно, виліз на оборіг, запорпався в сіні і знов заснув. Пробудило його аж в само полудне, траскання батога. То Горбей вже приїхав з зятем. Голима зсунувся з оборога і пішов з ним до хати.

— Ви спали на оборозі? — спитав Горбей. — Коли я виїздив по зятя, зазирав до комнати, до котрої вас завів був, але вас там не було. Як би не те, що в куті стояла ваша рушниця, я був би погадав, що ви відійшли від нас не попращавшися... Що не хотіли мене взяти з собою, отже втікли в ночи вікном.

— Мені було душно під периною... під периною і на перині. Не знаю, як у кого, але в мене від такої мягкої постели болять кости. На сіні ліпше і на голій земли ліпше. Коби тільки дерга, або медвежий кожух, як ніч студена!

— Чи й тоді, як ожените́ся, будете спати на оборозі, або в лісі на голій земли? — спитала Горбеєва, котра вийшла з хати їм на зустріч. — А вже була би крайна пора подумати про жінку.

(Дальше буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДУ".

ДОПИСІ

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН.

Чому так тихо в нашій громаді!

Від часу до часу, бачимо що Фонд Негайної Допомоги чим раз збільшаєся. З кождої місцевости, з усіх закутин Америки. А з Ню Гейвен ані одна-однісенька одиниця, яка зробила би початок на Негайну Допомогу.

Чому се так? Сам не знаю. Перше Ню Гейвен був $1,000 громадою, а тепер заснув сном блаженним. У нашім місті була глухо-німа дівчина від уродження. Аж тут одного ранку вона вийшла вішати біля на подвіря, коли нараз похмарилось та блиснуло, і вдарив грім біля самої неї так сильно, що вона зараз промовила. Видно, що грім ущасливив її. Всі Українці були цікаві дуже довідатись, хто це був, чи справді дівчина, чи хто інший. І от зійшлися як найчисленнійше на призначене місце і побачили що се щось іншого а не дівчина.

Оттакою штукою зробили ми наше віче колись в справі довершення Національної Позички. Не побачили ми чудом уздоровленої дівчини, але за це побачили добр. Р. Слободяна, котрий реферував в справі правительства Петрушевича та про наші народні потреби. В такий спосіб удалося нам притягнути людий, які вислухавши славного нашого бесідника, зложили відтак більше чим $1,000 на Народну Оборону. Думаю що і сим разом, без ніяких штук Ню Гейвенці зрозуміють клич о поміч, та що радо зложуть свою належність на підпору свого національного правительства. Пишу се не на глум, а на це, щоби хоч якась частина зрозуміла, що жадна держава не утримаєсь без конечних фондів. Памятаймо, що війну не виграє велика армія, але мала а витревала!

Мих. Довгий.

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН.

Відозва до секретарів відділів Укр. Народного Союза.

Читаємо наш найдорожший часопис, орган У. Н. С. „Свободу", яка оголошує уже другий місяць, що екзекутива ухвалила принимати нових членів до У. Н. С. без вступного в місяцях грудни, січни і лютім. Помимо тих заходів екзекутиви У. Н. С. та органу „Свободи" трудно бачити великі успіхи, як про це довідуємося зі звітів рекордових кождого місяця. Якаж є цьому причина? На мою думку, треба шукати за причиною у секретарів та урядників відділових. Проте відзиваюся до вас, Вповажані секретарі відділів і прошу вибачити мені це слово, але еще раз повторяю, що ми відділові урядники завинили в тому, що наша найславнійша організація У. Н. С. еще не зросла в десятки тисяч членів! Пора тепер, новим урядникам, вибраним на 1923 рік подбати о це, щоби сего року прибуло до нашої славної організації У .Н. С. бодай пять тисяч нових членів!

Неоден, що прочитає цю відозву, подумає собі, що я чіпаюся задармо відділових урядників. На се я наведу приклад із себе самого. За перший місяць мого урядовання чувем, що кількох наших людий хочуть записатися до У. Н. С. Здибаю їх і питаю: чи маєте намір вписатися до У. Н. С.? На це відповідає оден по другім: Хотівбим вступити до У. Н. С., але не маю часу піти на ваш мітинг. Я кажу: добре, я піду до вашої хати. І так зробивем, пішовем до хати. Записалися жінка і чоловік, та ще й запишуть і своїх четверо дітий. От маєте вислід одного вечера невеликого труду. Другого вечера знов я пішов і записав еще одного. Дальшеількоро переконав за У. Н. С. коли здибався з ними на вулиці. Із тих прийшло двоє на мітинг, так що я міг вислати пять аплікацій до головного уряду. У. Н. Союз числить яких триста відділів. Єслиби кождий секретар придбав пять нових членів, то вже булоб за оден місяць пятнайцять сот. Еще маєм оден місяць людий без вступного. Ми у нашім відділі приймаємо і до товариства без вступного і через це даємо легку нагоду кождому стати членом У. Н. С. Я думаю, що це добра практика, яка вийде у користь і нашій організації і кождому відділови. Коли приєднюємо нових членів до У. Н. С., то сповнюємо два обовязки, а саме народний і людяний. Коли намовляємо до організації, то на це, щоби чоловік обеспечив себе і родину в найбогатшій, найсолиднійшій і найлучшій того рода інституції. Крім того сповняємо патріотичний обовязок, бо У. Н. С. стоїть все на чолі усякої доброї народної роботи.

Не треба лінуватися і ждати, поки люди самі на мітинг не прийдуть. На це пошанував нас нарід, вибираючи відділовими урядниками, що мав до нас довіре, що ми зробимо усьо, що вийде на користь братству чи товариству, а притім У. Н. Союзови.

Ми повинні іти хата в хату, ми повинні агітувати за У. Н. С. при кождій нагоді, ми повинні уважати це за точку чести, щоби придбати як найбільше нових членів. При добрій охоті це не є ніяка штука. Кождий урядник може легко переконати бодай одного чоловіка, а секретар, який повинен бути душею в товаристві, повинен зорганізувати бодай кількох. Ану-но Впов. нові Урядники відділові! Всі враз заберімся до роботи. Хай знає нарід, що не від паради нас вибрав! Українців рахують на сотки тисяч в Америці. Кождий з них повинен бути членом найстаршої, наймогучійшої, найбільше патріотичної організації, якою є У. Н. С.

При тій нагоді повідомляю, що наше тов. „Любов", від. 370 У. Н. С. в Ню Гейвен, Конн., на звичайнім мітингу, котрий відбувся 21. січня 1923 ухвалило оподатковати своїх членів народним податком, який був ухвалений на Конгресі в Філяделфії. Ухвала запала одноголосно. Булоби непростимим гріхом не спімнути предсідателя нашого відділу, М. Довгого, котрий загрів щирими та розважними словами до того святого обовязку та добродія Я. Шевця, делегата на конгрес котрий розяснив справу як слід, що ми мусимо сей обовязок взяти на себе. Там, в старім краю, дзвін бє на тревогу!

Н. Хабинець, секр.
від. 370 У. Н. С., Ню Гейвен, Конн.

ЗІЗД ПРЕДСТАВНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ СЕЛОСПІЛКИ НА ЕМІГРАЦІЇ В ЧСР.

В неділю дня 7. січня с. р. зібралися представники Української Селоспілки на еміграції. В нараді приняли участь делегати братиславської, пражської, лішнівської, петровицької та високомитської організацій, а також члени головного організаційного комітету — І. Пирхавка, М. Балащ, П. Богацький, Д. Ісаєвич.

Голова організаційної комісії взяв спочатку слово і подав коротку історію основання Селоспілки на еміграції в звязку зі справозданнем Організаційного Комітету відносно переведеної праці та її наслідків. Закінчуючи свого доклада промовець закликав селян до єдности і вказав на ті небезпеки, які стоять на дорозі до утворення справжньої демократичної спілки селян, маючи перше усього на увазі протиселянську „Спілку хліборобів-демократів."

Далі було заслухано проекта статута Селоспілки, з якою власне метою була скликана нарада представників.

Проєкт складений Організаційним Комітетом не викликав значного розходження в поглядах і був принятий після живих дискусій поправок до деяких пунктів.

Після того делегати дали короткі інформації про стан та діяльність своїх організацій. Выяснилося, що справа поширення числа членів йде досить жваво. Селяне перебуваючі на еміграції, дуже цікавляться спілкою і охоче в неї вступають. Однак було кілька випадків, коли в організацію намагалися пройти люде некорисні й небезпечні з громадського боку. Отже нарадою було внесено побажання, аби як можна уважнійще ставитися до приймання нових членів.

У всіх же взагалі організаціях почувається брак української книжки й газети до яких люди порозкидані по глухих лісах та хуторах прагнуть як до живої води.

Правда деяка література у вигляді елементарних бібліотек та часописів вже була розіслана на місця, оскільки це дозволили невеликі матеріяльні засоби Селоспілки. Особливо брак книжки відчувається там, де, як наприклад у Братиславі, засновуються просвітні і професіональні курси.

Після розгляду біжучих справ та інформацій офіційні збори були зачинені, але приватні балачки на ці порушені теми ще довго дебатувались та ілюструвались дотепними прикладами недавно минулого і сучасного. Живий обмін думок і серіозний почин великої і нагло-потрібної роботи подає надію, що справа організації Селянської Спілки на еміграції згодом набере фарб і темпераменту роботи її на рідній землі. З тою вірою і надією і розійшлися збори.

КАМІННА СІЛЬ.

Сіль належить до найбільше розповсюднених мінералів. В декотрих краях вона творить цілі скали і розлогі поклади, звичайно в товаристві ілів і гіпсу. Відкриті скали виступають однак дуже рідко лише в околицях, де є стала посуха (Східні Індії).

Богаті поклади соли находяться в полудневій Німеччині, Австрії (Гальштадт, Ішль, Галь, Рейхенгаль) і в Угорщині. Здовж північних Карпат майже від Кракова аж до Буковини розтягаються ілисті поклади соли. Свідчать про се також сотки жерел, що мають в собі значну скількість соли. Найбільший однак і найславнійший поклад на цілу Европу находиться під Величкою недалеко Кракова. Копальня істнує тут від яких 900 літ і тепер є справдішним лябіринтом шибів, законів і підземних хдників. Достарчає вона найчистійшої кристальної соли. Ще більші хоч невикористані поклади камінної соли є в Стебнику коло Дрогобича.

Сіль з Альп є сильно перемішана з глиною. Щоби її вичистити, розпускаєся вперед ілций материял у воді, з котрої відтак через виварене дістає ся чисту кухонну сіль. До великих поглублень, викопаних на місци добування, впроваджуєся воду і занечищену сіль. Глина осідає на дні, а ціла яма виповнюєся по якімсь часі насиченим розчином соли. Тепер при помочи великих помп відпроваджуєся розчин до окремих, нераз далеко положених заведень, в яких наступає скоре випаровання води. По віддестильованю лишаєся чиста сіль, яку піддаєся тепер сильному спресованню у відповідних формах і скорому висушено. Порошок збиваєся тоді в досить тверду масу („топки")'.

В подібний спосіб дістаєся сіль з солоних жерел.

В численних морях і середземних озерах находиться сіль в значній скількости. Морскі заливи, лимани і озера з малими відпливами або зовсім замкнені стають через безнастанне парованне щораз більше солоні, як пр. Мертве Море, солоні озера на Україні над Чорним і Каспійским морем, в Америці, Африці і в Австралії. В теплійших околицях відводять морску воду в плиткі копанки, в плиткі копанки, в яких вона під впливом сонійшного тепла і лишає на дні сільний осад.

Великі простори в середній Африці (Данкалі), Азії, в полудневій Америці, в Европі над Каспійским морем і на Кримі вкриваються вицьвітом „степової соли" мов інеєм. Звісна є також вульканічна сіль, що виповнює щілини вибухових місць.

Сіль належить до найпожиточнійших мінералі . Служить нам за необходимий додаток до страв, до консервовання мяса, риб і т. д. В промислі уживаєся кухонної соли до продукції сільного квасу і соди. Вметалургічнім добуванню срібла богато оли примінює ся до зложених хемічних процесів. Наконець служить вона ще за додаток при виробі скла, як глязура в кераміці (полива глиняних і півпорцелянових посудин) і до витворення остуджуючої мішанини. В лічництві уживаєся соли до роблення штучної морської купели.

Камінну сіль можна легко витворити штучно в такий спосіб: кусник металічного соду кидаємо на воду. Наступає енергічна і ефектовна хемічна реакція: Сод як метать входить на місце одного атома водни в молекулі води і повстає так основа: содовий водокис. Закрасім розчин лякмусом, а відтак зневтралізуймо его сільним квасом.

Коли такий розчин лишимо тепер через довший час на вільнім воздусі в скляній посудині, то на дні покажуться гарні шестистінні кристали камінної соли. В случаю однак, якби ми огрівали воду так довго, щоби вона вся викіпила, побачилибисьмо на дні посудини білий порошок звичайної кухонної соли.

Сірковий квас доданий до розчину кухонної соли випирає хльороводень. Содовий хльорак переходить на нову сіль, содовий сіркан, а сірковий квас субституує або заступає сільций квас. Перед хемічною переміною хльороводень був звязаний, а сірковий квас вільний, по переміні противно, другий заняв місце першого.

Камінна сіль кристалізує в правильних многостінниках, а найчастійше в шестистінниках. Находиться однак також в зернистих брилах, у волосковатих, волокнистих, сопляковатих формах, або вицвитає з землі мов іней.

Кристали соли даються легко лупати. Тому з якихнебудь безформних брил соли все даються вилупати правильні шестистінники. Від води є 2 рази тяжша, твердоту має невеличку. иєтаЧ сіль є зовсім прозора і безбарвна, або біла мов сніг. Коли має в собі приміщані инші мінерали або органічні тіла, буває сірою, зеленавою, жовтавою, червонавою, часом навіть синою (сіль з Калуша). Риса однак є все біла.

На вогкім воздусі сіль помалу розпливаєся, бо втягає в себе водну пару. В огни топить ся і закрашує полумя сильно жовтою барвою.

КОЛЯДА З CLEVELAND, O.

Тов. „Сокіл", від. 336, ухвалило на своїх річних зборах іти по коляді на утримання студента Петра Боберського (ч. 12), котрого тов. „Сокіл" утомує на Чехо-Словакії. Члени тов. „Сокіл" заколядували поміж своїх членів і других щирих Українців як слідує: М. Ольшиницька $5.00, В. Волянський $3.00; І. Петрович, А. Петрович, К. Стадник, о. Ф. Тарнавський, И. Буката по $2.00; А. Іваночко і М. Петрович по $1.50; Т. Федорчак, В. Заболотний, В. Чобійський, А. Кальницький, Гр. Кальницький, Стахів, М. Лещишин, І. Савчин, О. Русиняк, М. Савчак, І. Капраль, Г. Войціцький, Гр. Степаник, А. Жук, Ів. Жук, С. Постолюк, А. Кочубійчук, Р. Юрса, Т. Папа, І. Павличко, И. Цьобан, Н. Сеник по $1.00; М. Куць, М. Матійшин, С. Лежан, І. Присташ, І. Сопчук, О. Павлечко, І. Третяк і А. Павук по 50 цнт. Загальна сума виносить $47.00.

Заколядували: І. Петрович, Р. Степаник, М. Савчак, А. Кочубійчук, Т. Федорчак.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ